

روسیه و ترکیه در ناگورنو-قره‌باغ: دستورالعملی برای بی‌ثباتی درازمدت

به قلم [آنا بورشچفسکایا \(fa/experts/ana-bwrshchfskaya-0/\)](#)

۳ اکتبر ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/russia-and-turkey-nagorno-karabakh-recipe-long-term-instability

(ar/policy-analysis/rwsya-wtrkya-fy-naghwrnw-karabakh-wsft-ldm-alastqrar-ly-almddy-altwyl/)) العربية

درباره نویسنده

[آنا بورشچفسکایا \(fa/experts/ana-bwrshchfskaya-0/\)](#)

آنا بورشچفسکایا هموند ارشد انستیتو واشگتن برای سیاست شرق نزدیک و هموند «بنیاد اروپایی دموکراسی» است. او قبلاً با «شورای آتلانتیک» و «انستیتو پیترسون برای اقتصاد بین‌المللی» و نیز به عنوان تحلیلگر برای یک پیمانکار نظامی آمریکایی در افغانستان کار کرده است.

مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

نه مسکو به صلح واقعی علاقه دارد و نه آنکارا آن‌ها از منطقه مورد مناقشه برای اهداف خودشان استفاده می‌کنند و روسیه کماکان تنها بازیگری است که می‌تواند با تمام طرف‌ها گفت‌وگو کند.

جنگ مرگبار بین نیروهای ارمنی و آذربایجانی بر سر ناحیه محصورشده ناگورنو-قره‌باغ بیش از یک ماه به طور بی‌وقفه به طول انجامید. این به اصطلاح «جنگ منجمد» (<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/nagorno-karabakh-azerbaijan/nagorno-karabakh-frozen-conflict-could-boil-over>) در حاشیه روسیه هرگز واقعاً منجمد نبوده است. طی حدود سه دهه اخیر ناراضی‌های حل‌نشده دو طرف وخیم‌تر شده است و هر از گاهی کشمکش‌های کوچک‌تری هم رخ داده است. اما این بار آتش جنگ در بزرگ‌ترین و مرگبارترین حالت شعله‌ور شد و حتی به کشور همسایه ایران هم سرایت کرد (<https://eurasiatimes.com/iran-comes-under-attack-as-armenia-azerbaijan-clash-over-nagorno-karabakh/>). حمایت رجب طیب اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه از آذربایجان نقشی تعیین‌کننده در تشدید درگیری و تغییر نتیجه به نفع آذربایجان داشت. مداخله ترکیه سؤالاتی را درباره نقش و انتظارات مسکو و رابطه کلی‌تر روسیه-ترکیه پیش می‌کشد.

پیش از هر چیز ضرورت دارد علت اهمیت مناقشه قره‌باغ برای مسکو را بفهمیم. اولاً قره‌باغ آنچه را مسکو نفوذ «ممتاز» خود در فضای پسا-شوروی می‌داند حفظ می‌کند. نفوذی که فضا را بی‌ثبات نگه می‌دارد و از پیوستن کشورها به غرب جلوگیری می‌کند. ثانیاً در فشار بیشتر مسکو برای کسب نفوذ سرجمع‌صفر قره‌باغ نقش اهرم فشار را دارد برای واداشتن غرب به مذاکره. سرگئی لاوروف وزیر خارجه روسیه تلویحاً به این موضوع اشاره کرده از جمله در سپتامبر ۲۰۱۷. او گفته بود (<https://tass.ru/politika/4523873>). اگر غرب با چارچوب امنیتی پیشنهادی مسکو در اروپا موافقت کرده بود «بسیاری از مناقشات باقی‌مانده در اروپا مدت‌ها پیش حل‌وفصل شده بودند» [و] بحران اوکراین اصلاً وجود نمی‌داشت». اشاره او به پیشنهاد مسکو در ژوئن ۲۰۰۸ بود. پیشنهادی برای توافق اروپایی جدیدی که مطابق نظر کارشناسان آن زمان منجر به تضعیف «ناتو» و «سازمان امنیت و همکاری اروپا» می‌شد. به عنوان نمونه‌ای دیگر سرگئی گلایف مشاور رئیس‌جمهور ولادیمیر پوتین در اواخر سال ۲۰۱۷ گفت (<https://www.youtube.com/watch?v=yvuhPdxemCQ>). «اگر طالب صلح در قفقازیم باید تمام قفقاز را در اتحادیه اقتصادی اوراسیا ادغام کنیم».

مسلماً چنان‌که تحلیل‌گران دیگر نیز اشاره کرده‌اند از بین تمام جنگ‌های منجمد در فضای پسا-شوروی نفوذ مسکو در جنوب قفقاز کمتر

از همه جاست زیرا بازیگران محلی در این منطقه استقلال بیشتری دارند اما این موضوع چندان اهمیت ندارد زیرا مسکو بر خلاف ترکیه همین جا می تواند با تمام طرف ها گفت و گو کند قطعاً پیوندهای روسیه با ارمنستان همواره عمیق تر از پیوندهایش با آذربایجان بوده است همچنین ارمنستان منزوی ترین و وابسته ترین کشور به روسیه ضامن امنیتش است (و البته در مقیاسی کوچک تر وابسته به رابطه های کلی و خوب با ایران). با این حال مسکو از قدیم هم برای ارمنستان و هم آذربایجان

<https://www.defensenews.com/global/europe/2020/10/15/will-russian-arms-sales-survive-the-azeri-armenian->

<https://caspiannews.com/news-detail/russia-remains-> **(conflict)** سلاح تأمین کرده است ضمناً روسیه بزرگترین شریک تجاری

[/azerbaijans-top-trading-partner-in-cis-region-2020-10-23-3](https://azerbaijans-top-trading-partner-in-cis-region-2020-10-23-3) آذربایجان در «سازمان کشورهای مستقل مشترک المنافع»

(موسوم به CIS) و ناحیه خزر و سومین شریک تجاری بین المللی آن بعد از ایتالیا و ترکیه است مقامات روسیه به روی خودشان

نمی آورند اما آذربایجان با منابع انرژی وسیع و سیاست خارجی متنوع تر خود غنیمت بزرگتری برای مسکو است ضمناً مسکو در اثر

انقلاب مخملی <https://www.bbc.com/news/world-europe-43948181> بر ضد فساد که در سال ۲۰۱۸ به شکل مسالمت آمیز در

ارمنستان به وقوع پیوست به طرز ناخوشایندی غافلگیر شد و بلافاصله بعد از آن خود را به آذربایجان نزدیک تر کرد

[https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/foreign-perspective-on-the-russian-role-in-the-conflict-](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/foreign-perspective-on-the-russian-role-in-the-conflict-between-armenia-and)

[between-armenia-and](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/foreign-perspective-on-the-russian-role-in-the-conflict-between-armenia-and) هر چند پیوندهای عمیق خود با ارمنستان را نگه داشت در حال حاضر واکنش گنبد مسکو شاید تاحدی ناشی از

میل به تنبیه نیکول پاشینیان نخست وزیر ارمنستان باشد که آن انقلاب مخملی را رهبری کرد.

پس گویاست که در بحران جاری پوتین سعی کرده با دقت بر روابط خوب روسیه با هر دو طرف صحنه بگذارد او در ۷ اکتبر طی

مصاحبه ای با تلویزیون تحت حمایت روسیه این وضعیت را یک تراژدی توصیف کرد <https://www.youtube.com/watch?v=nJBVAYvDPjA&app=desktop>

و گفت که دو میلیون آذربایجانی و بیش از دو میلیون ارمنی در روسیه زندگی می کنند که اغلب

پیوندهای خانوادگی و دوستانه دارند در جریان نشست سالانه مجمع والدای در ۲۲ اکتبر او در پاسخ به مجموعه ای از سؤالات فئودور

لوکیانوف روزنامه نویس برجسته هوادار کرملین گفت

<https://www.civilnet.am/news/2020/10/23/%D0%9D%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B9-%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D1%85-%D0%BD%D0%B0-%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B4%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC-%D1%84%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5-%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%8B-%D0%92%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%9F%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0/403544>

از او حمایت کنیم شما گفتید که روسیه همیشه پیوندهای ویژه ای با ارمنستان داشته است ولی ما همیشه پیوندهای ویژه ای با

آذربایجان داشته ایم»

مسئله بزرگتر این است که آتش جنگ مرگبار کنونی احتمالاً غافلگیری ناخوشایند دیگری برای مسکو است زیرا خواهان فرونشاندنش است

نه گر گرفتن آن بیش از هر چیزی دخالت ترکیه موضع مسکو را بغرنج می کند آخرین بار که تنش عمده بین ارمنستان و آذربایجان در

۲۰۱۶ بالا گرفت مسکو نقشی تعیین کننده تر بازی کرد: با توجه به بی علاقه ای آمریکا سررشته امور را به دست گرفت و میانجی

گفت و گوهای صلح شد و آتش بس را رقم زد و در عین حال ایران برای اولین بار موفق شد [https://www.washingtonpost.com/gdpr-](https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?next_url=https%3a%2f%2fwww.washingtonpost.com%2fopinions%2fnagorno-karabakh-conflict-is-too-dangerous-to-ignore%2f2016%2f04%2f11%2f1e32fc44-ff23-11e5-9d36-33d198ea26c5_story.html)

[consent/?next_url=https%3a%2f%2fwww.washingtonpost.com%2fopinions%2fnagorno-karabakh-conflict-is-too-](https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?next_url=https%3a%2f%2fwww.washingtonpost.com%2fopinions%2fnagorno-karabakh-conflict-is-too-dangerous-to-ignore%2f2016%2f04%2f11%2f1e32fc44-ff23-11e5-9d36-33d198ea26c5_story.html)

[dangerous-to-ignore%2f2016%2f04%2f11%2f1e32fc44-ff23-11e5-9d36-33d198ea26c5_story.html](https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?next_url=https%3a%2f%2fwww.washingtonpost.com%2fopinions%2fnagorno-karabakh-conflict-is-too-dangerous-to-ignore%2f2016%2f04%2f11%2f1e32fc44-ff23-11e5-9d36-33d198ea26c5_story.html) خود را با روسیه و

آذربایجان در مثلثی دیپلماتیک قرار دهد.

این بار اما دو آتش بس به میانجی گری روسیه شکست خورد مسکو آشکارا بی علاقه ای خود به مداخله نظامی روسیه را نشان داد

دست کم مداخله آشکار برای کمک به ارمنستان ارمنستان عضو از «سازمان پیمان امنیت جمعی» (موسوم به CSTO) است: ائتلافی

نظامی با روسیه و جماهیر آسیای میانه به گفته دیپلماتی پсков مشاور رسانه ای پوتین <https://newinform.com/251895->

[https://newinform.com/251895-](https://newinform.com/251895-(peskov-rasskazal-ob-obyazatelstvah-rf-v-ramkah-odkb-po-karabahu?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop) **(peskov-rasskazal-ob-obyazatelstvah-rf-v-ramkah-odkb-po-karabahu?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop)**

قوانین سازمان پیمان امنیت جمعی روسیه را ملزم می کند که اگر جنگ به خاک ارمنستان کشیده شود مداخله نظامی کند اما این

درباره ناگورنو-قره باغ صدق نمی کند پس مسکو رسماً به حربه ای قانونی متوسل شده است در واقعیت مسکو هر وقت به نفعش

بوده از مداخله در مناقشات دیگر ابایی نداشته است پوتین به احتمال زیاد فقط نمی خواهد با ترکیه درگیر شود.

البته این بدان معنا نیست که مسکو منفعل است برای مسکو راحت تر و ارزان تر این است که در مناطق دیگر بر ترکیه فشار آورد به این

ترتیب جای تعجب نداشت که مسکو آتش بس دیگری را در سوریه نقض کند: حملات هوایی روسیه در منطقه ادلب در مرز ترکیه که تحت

کنترل شورشیان است ده ها جنگجوی مورد حمایت ترکیه را به کشتن داد <https://www.bbc.com/news/world-middle-east->

54693472) ترکیه در داخل به خصوص نسبت به هجوم پناهندگان از سوریه آسیب‌پذیر است و این نقطه فشاری برای پوتین است که کلاً امتیازهای بیشتری نسبت به اردوغان در اختیار دارد (<https://www.mei.edu/publications/moscow-and-ankara-will-continue-> **uneasy-cooperation**).

اردوغان هم به سهم خود علاقه‌ای به درگیری مستقیم با روسیه ندارد. در واقع در بحبوحه جنگ در جنوب قفقاز او انتخاب چندانی نداشت جز آن‌که سامانه اس-۳۰۰ روسیه را آزمایش کند (<https://www.mei.edu/publications/moscow-and-ankara-will-continue-> **continue-uneasy-cooperation**). سامانه‌ای که قبلاً خریداری شده و باعث اختلافات جدی ترکیه با اعضای ناتو شده بود. پس یکی از عواقب جنگ جاری بر سر ناحیه ناگورنو-قره‌باغ این است که رقابت روسیه-ترکیه متوازن شده تا در مناطق دیگر تشدید شود. از جمله نه فقط در سوریه که همچنین در لیبی از طریق جنگ نیابتی. حمایت فعلی ترکیه از آذربایجان احتمالاً به اردوغان کمک می‌کند تا با مایه گذاشتن در صحنه عمل برای کمک به متحدش و قراردادن روسیه در موقعیتی بغرنج‌تر از آنچه قبلاً داشت امتیازات داخلی و درجه‌ای از اعتبار منطقه‌ای کسب کند. ضمناً این تا حدی باعث می‌شود روسیه در حکم دوستی بی‌وفا در منطقه شناخته شود. گرچه مسکو هرگز از این صحنه غایب نبوده است. اخیراً گزارش‌های تأیید نشده حاکی از این بوده (<https://eurasianet.org/small-outpost-is-> **russias-first-visible-aid-to-armenia**) که مسکو پایگاه نظامی کوچکی در مرز ارمنستان دایر کرده تا به این کشور کمک کند.

مسئله این است که در حال حاضر نه تنها روسیه که تمام قدرت‌های بزرگ سردرگم اند چون فقط آتش‌بس حاصل از میانجی‌گری روسیه نبود که شکست خورد. گرفتاری بزرگ‌تر این است که تنها سازوکار دیپلماتیک موجود برای حل مناقشه قره‌باغ یعنی گروه مینسک (<https://www.osce.org/mg>) با ریاست مشترک آمریکا روسیه و فرانسه دیگر منسوخ شده است. سال‌ها روسیه سررشته امور را در این فرآیند به دست داشت اما حالا مسکو دنبال راه‌حلی واقعی برای این مناقشه نیست. در رویکرد روسیه که دیپلماسی «سرجمع‌صفر» است بنا به تعریف هر آنچه باعث افزایش نفوذ روسیه شود منجر به کاهش نفوذ ارمنستان می‌شود.

اگر در روزهای آتی آذربایجان مناطق راهبردی مثل کریدورهای حمل‌ونقل را تصرف کند توازن قدرت در مذاکرات آینده بین دو طرف را به شکلی بنیادین تغییر خواهد داد. اما نه مسکو به صلح واقعی علاقه دارد نه آنکارا بلکه هریک از این ناحیه برای اهداف خودشان استفاده می‌کنند و نهایتاً مسکو تنها بازیگری خواهد بود که می‌تواند با همه طرف‌ها مذاکره کند. اخیراً اردوغان گفت

([https://www.usnews.com/news/world/articles/2020-10-28/erdogan-says-turkey-is-sincere-in-efforts-to-resolve-](https://www.usnews.com/news/world/articles/2020-10-28/erdogan-says-turkey-is-sincere-in-efforts-to-resolve-nagorno-karabakh) **nagorno-karabakh**) که باور دارد او و پوتین می‌توانند معضل موجود را حل کنند. اما در واقعیت نتیجه خصومت‌های کنونی هرچه باشد این دو رهبر به ارمنستان و آذربایجان برای دوری از غرب فشار می‌آورند. این دستورالعملی است برای بی‌ثباتی درازمدت. در همین حال رقابت کلی‌تر روسیه-ترکیه کماکان فراتر از منطقه جنوب قفقاز بروز خواهد کرد.

**آنا بورشچفسکایا هموند ارشد انستیتو واشنگتن است. این مقاله اولین بار در وبسایت انستیتو خاورمیانه*

(<https://www.mei.edu/publications/russia-and-turkey-nagorno-karabakh-recipe-long-term-instability>) منتشر شد.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲

◆
Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

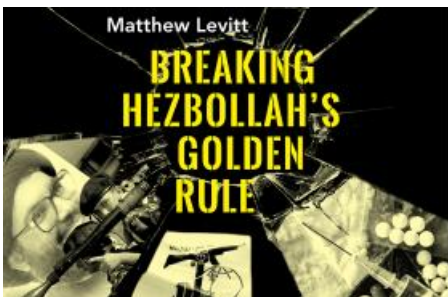
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\) نظامی و امنیتی](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/trkyh/\) ترکیه](#)